

ריימונדה אריטאוויז (מימין) עם ז'אק לאנג, מדינה מרקורי ואורי אבנרי במסיבה

ברצועה ובגולן. זה היה סיפור מוזעזע, נכון בעיקרו, אך ריימונדה הקפידה להזכיר גם את פעולות המהפכה של כוחות השלום הישראליים ולהעלות על נס את מאמציה. אחריה דיבר עמוס קינן, שהעביר את הדיון למישור פיוטי (ראה מיסגרת בעמוד 80).

צירי-הוועידה ישבו מרותקים. המסובים לא היו נציגי-ממשלה. הם היו אינטלקטואלים, אנשי הגות ויצירה, שבעיות המוסר קרובות עליהם. מצוקת-הפלסטינים העיקה עליהם, והעובדה שקיים מתנה ישראלי המתקומם נגד אי-הצדק — עובדה שהיתה חדשה לגמרי לרבים מהם — רוממה את רוחם.

„אני נרגש עד דמעות, אמר מאנרים אנדרוניקוס, גדול הארכי אולוגים של יוון, שדיבר אחריו.

שמענו שלושה נאומים מרגשים. משרי רר יווגי גדול אמר: השלום זקוק למידות טובות ולהעזה. עצם המראה שאנו רואים כאן, של ישראלים, פלסטינים וערבים היושבים ביחד — זהו דבר בעל חשיבות עצומה!

סופר קפריסאי, שדיבר קודם לכן על מצוקת היוונים בקפריסין מול פני הפלישה התורכית, סיפר לנו אחר-כך שהיה עד כה אנטי-ישראלי, ואף סירב לקנות סחורה ישראלית. „עכשיו גיליתי ישראל שלא ידעתי על קיומה. הוסיף, ורצה לשמוע יותר ויותר על ישראל.

תגובות כאלה שמענו לאחר מכן מכל עבר. העולם התרבותי מייחל לאחווה ישראלית-פלסטינית. להתפייסות ולניצחון המוסר — ומושב זה של הוועידה נראה לאנשי-הרוח כראשית הגשמת החזון.

הצירים לא היו אינטלקטואלים תלושים, אנשים תמימים במיגדלי-שן. ליד השולחן ישבו סוציאליסטים ויוונים, לוחמי-מתחת נגד הקולונלים, אנשים שידעו את המור את של מנות-דרכו. ישבו שם קפריסאים, שהתגייסו פעמיים בחייהם — פעם נגד השילטון הבריטי ופעם נגד הפולשים התורכים. ישב שם הבמאי התורכי ילאמו גונאי, גולה נודף, שסירטו קוצר בימים אלה תהילה בינלאומית. היו ותיקי המח-תרת האלג'יריה וזולים מצריים מתקופת עבד אל-נאצר. היתה מלינה מרקורי היראלית, לוחמת פוליטית שהיתה לסמל של המאבק לחופש.

כאשר כל אלה זיוו את דברינו במחיוות-כפויים סוערות, היתה זאת הפגנה חרימשמעות: שכנינו לאורך חופי הים התיכון רוצים בפתרון כזה.

פרובוקציה סורית

עוד באותה ישיבה אירעה תקרית, שהוכיחה זאת בצורה המוחשית ביותר. בין באי-הוועידה היה עבד אל-סלאם אל-ג'ולילי, סופר סורי נודע שבא מדמשק. הגבר השחום גבה-הקומה הוא מעין אגדה. הוא עובד כרופא בעיירה בצפון סוריה, ופירסם עד כה 24 ספרים. עצם נוכחותו בוועידה זו, לצידם של ישראלים, משכה תשומת-לב כללית.

הבחנתי מייד שהאיש עומד תחת החצים כבדים. בניגוד לכל הערבים האחרים, ובכלל זה שגריר אש"ף במסיבת-ההוקרה, השתדל שלא להבלט קירבה יתרה אלינו. לא לחצנו עליו, כי עצם בואו של אדם מסוריה למיפגש כזה היה צעד כביר קדימה.

ביום הראשון בהידרה נעלם האיש לפתע. כאילו בלע אותו הים. היה לו חזיר ליד חדרו בבית-המלון הקטן שעל הטיילת (באיה-הוועידה פוזרו בעירובי-בין בתי המלון הקטנים באי). ונוכחתי לדעת שהחדר התפנה. הערבים האחרים התלחשו ביניהם: „מיסכן, הלחצים עליו היו כבדים מדי.“

לבחנת היום עבר לפתע רחש בין הערבים. אל-ג'ולילי הופיע מחדש ותפס את מקומו ליד השולחן, אך השימחה על כך היתה מוקדמת.

התקרית פרצה אחרי שפול טאנוס הירלונני השמיע נאום נועז. הוא ביכה את גורל מולדתו ותבע לשחרר אותה מן העול המשולש: להחזיר את הסורים לי-סוריה, את הישראלים לישראל בגבולותיה האמיתיים ואת הפלסטינים למדינה הפלסטינית שתקום בגדה.

הסורי גבה-הקומה ביקש את רשותי-הדיבור. תחילה דיבר על כמה דברים עיוניים, ולפתע שלף ערימה של ניירות משוכפלים. „צר לי לאמר שיש כאן מוימה! קרא. הבוקר התפרסמה בעיתון היווני טו ויחה ממונה בעלת כותרת מסויפת. נאמר בה שהתצלום מראה את הנציג הסורי בחברת הנציג הישראלי.

אבל בתצלום רואים שאני יושב בחברת עז'אל-דין ג'ונו (ראש מישלחת תוניסיה ביונסקו). חוץ מזה, אנחנו באנו לכאן כאינטלקטואלים, ולא כנציגי מדינות. זהו פרובוקציה! מישוה רוצה לטמון מלכותה! במבוכה הכללית ביקשו הכל לפייס את הסופר הסורי ולהקל עליו, ואף הוסכם לשגר מייד מחאה חריפה לעיתון. אבל הסורי לא הירפה. הוא הודיע שבנסיונות אלה הוא פורש שם המסיבה.

פול טאנוס ביקש את רשות-הדיבור והצביע באירוניה צוננת על פרט קטן: העיתון היווני פירסם את הידיעה הכובדת הבוקר, אך הצייר הסורי פרש מן הוועידה אתמול. מהו ההסבר לכך? **אך אל-ג'ולילי לא הירפה. הוא קם באופן הפגנתי ופרש.**

אך מעז יצא מתוק. איש מן הערבים האחרים — לא ריימונדה, לא האלג'יריים ולא המארוקאי — לא יצאו אחריו. הסורי נשאר מבודד לחלוטין.

עירידי עצם הישארותם הפגינו

כל הערבים את הפתיחותם המוח"ט לטת מועשה הסורי

כאשר החליפו דיעות, אחרי תום המושב, הסכימו הכל כי הסורי פעל תחת לחץ כביר מצד המישטר הדיקטטורי שבארצו. „הוא חרד פשוט לחייו, אמר אחד הערבים האחרים. ואילו הצרפתים עלו: הסורים הוכו שוק על ירך. הם בודדו. לצרפתים לא היה ספק שהסופר הסורי שימש מכשיר בידי ממשלתו כדי להבל ביוזמה של הממשלה הצרפתית, וכדי להביך את ריימונדה.

בין סוריה וצרפת שוררת מתיחות רבה, מאז ביקור מיטראן בארץ. ואילו כל הופעה עצמאית של פלסטינים לאומיים מעוררת את זעמם של הסורים, המתיימרים להיות אפטרופוסים של העניין הפלסטיני.

מלינה האלוהית

מן המושב הזה, שבו הועלה העניין הפלסטיני והובסה הפרובוקציה הסורית,

יצאו הכל במצב-רוח מרומם. היתה להם הודמנות מיידית לפרוק את השימחה. הועברנו בערב בסירות קטנות לכפר שכן, שם ערכו היוונים מסיבה המונית לכבוד הוועידה. מסיבה פשוטה, עממית, כימעט מאולתרת — שביישה את המיימונה המאורגנת ביותר בארץ.

במרכז הכפר הוקמה במה שנישאה מעל לראשי האנשים. תזמורת יוונית, זמרים וזמרות השמיעו במשך שעות מנגינות עממיות וריקודים מסעירים מאזורה הר שונים של יוון. ליד שולחנות ארוכים, עמוסים בנתחים גדולים של בשר-כבש, קאלאמרי, סלאט יווני, אווז ויין, ישבו המוזמנים. אלפים מבני האי התקבצו סביבם.

לא עבר זמן רב, וקהל הזה כולו נאחו באכסטאזה. אלפים רקדו כאו-חנפשים, בלי סדר — זוגות, עשרות מעגלים קטנים ומעגלים גדולים — בין העומדים והמסור בים, שרו, אכלו, שתו, פלרטטו, צהלו.

(המשך בעמוד 80)

נאומו של אורי אבנרי:

לשבת

ביחד

אדוני היושבראש, ידידים.

קודם כל עלי להתנצל על-כי אני מדבר בשפה שאינה ים-תיכונית. יכולתי לדבר בשפה ים-תיכונית עתיקה מאוד, אך חוששני שאיש לא היה מבין את דברי.

אני בא לדבר על אחת הבעיות החמורות ביותר בעולם, הבעייה החמורה ביותר באגן הים-תיכוני כיום: המילחמה בין ישראל והעם הפלסטיני.

מילחמה זו נמשכה כבר מזה זמן רב. היא כימעט מיל-חמת-מאה-שנים. לא אכנס כאן להיסטוריה ולסיבותיה של מילחמה זו. אומר רק שלדעתי זוהי התנגשות בין שתי תנועות לאומיות היסטוריות גדולות, בין שני עמים החיים כיום בשטח קטן אחד, שכל אחד מהם רואה בו את מולדתו, וש-באופן מהותי אין זו מילחמה בין צדק ואי-צדק, אלא מיל-חמה בין צדק וצדק.

מילחמה זו לובשת עתה מימד חדש. היא נכנסת לשלב של דחיפות קיצונית, והייתי רוצה לעורר את כל הידידים הנוכחים כאן, מכל ארצות הים-התיכון, להבנת הדחיפות הזאת. מזה 15 שנים אנחנו חיים עם כיבוש הגדה המערבית ורצועת-עזה. כיבוש זה נכנס עתה לשלב חדש.

עד כה היתה המדיניות של ממשלות ישראל — הממשלות הקודמות וגם הממשלה הנוכחית בראשיתה — שלא לגרות את האוכלוסיה הפלסטינית בשטחים הכבושים, אולי מתוך מחשבה שהכל יהיה יותר קל אם ישרו שקט. עתה מופעלת מדיניות חדשה, מדיניות של ניהול מילחמה פעילה נגד העם הפלסטיני כעם. מנצחת עליה הממשלה של ארצנו, המאמינה

כי יש לספח לישראל את שני השטחים האלה של ארץ-ישראל העתיקה, הגדה המערבית ורצועת-עזה, בדרך זו או אחרת. אני מתייחס כאן לשני השטחים השייכים לארץ-ישראל ההיסטורית, אך הדבר חל גם על רמת-הגולן, השייכת לסוריה, שאינה שייכת כלל לארץ-ישראל.

השלב החדש הזה של המילחמה, הלושב ממדים של משבר, מתבטא בשלוש דרכים:

ראשית, מדיניות פעילה לשבירת המיסגרת הלאומית, הפו-ליטית והאינטלקטואלית של העם הפלסטיני בשטחים הכבו-שים, כדי להשיג השלמה כלשהי של האוכלוסיה עם מצב-קבע של מיעוט לאומי בישראל הגדולה;

שנית, וחשובה ביותר, המערכה הנמרצת ליישב מאות אלפי ישראלים בשטחים הכבושים, לא רק בהתנחלויות כפריות אלא גם בערים חדשות, כדי לשנות באופן דרמאטי את המצב הדמו-גרפי בשטחים אלה;

ושלישית, האיום במילחמה בלבנון, אשר מטרתה תהיה שבירת המיבנה הפוליטי של העם הפלסטיני, שהוא אש"ף.

כל המיתקפה המשולשת הזאת נערכה עתה במרץ רב וב-מחשבה רבה, על-ידי ממשלה שיש לה מטרות ברורות מאוד. אני מאמין כי העם הפלסטיני, והעם כולו, צריכים להת-מודד עתה עם מציאות הטומנת בחובה סכנה חמורה לעצם קיום המיסגרת הלאומית של העם הפלסטיני.

הייתי רוצה לאמר מה ניתן לעשות כדי למנוע התפתחות כזו אשר — ואני מדבר כאדם המאמין שהוא פטריוט ישרי-אלי — מסכנת לא רק את העם הפלסטיני, אלא גם את ארצנו ועמי שלי, מבחינה מדינית, חומרית ומוסרית, ולא מסכנת גם את השלום בעולם ובאיזור הים-התיכון.

אפתח ואומר זאת: ישראל היא דמוקרטיה.

יש מאבק דמוקרטי בתוככי ישראל. המדיניות הממשלתית היא מדיניות של ממשלה שנבחרה בבחירות כלליות. שנינו דעת-הקהל בישראל, שנינו מצב-הרוח הלאומי בישראל, יביאו עימו בהכרח שנינו המדיניות הממשלתית, או את שנינו ה-ממשלה עצמה.

כל אדם המבקש לפעול למען השלום במיזורח התיכון צריך לשאוף לשנינו דעת-הקהל בישראל.

מהו המצב? אם לתאר בצורה פשטנית מאוד מצב פוליטי מורכב מאוד, הייתי מגדיר אותו כך:

יש בישראל מיעוט גדול, המאמין בינלל סיבות שונות —

(המשך בעמוד 80)